

Lietuvių kalbos žargono priesaginiai būdvardžiai ir subūdvardėję dalyviai

Robertas Kudirka

Vilniaus universiteto Kauno fakultetas
Vilnius University Kaunas Faculty
Muitinės g. 8, LT-44280 Kaunas, Lietuva
E. paštas robertas.kudirka@knf.vu.lt
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-1781-0478>
Moksliniai interesai: leksikologija, leksikografija, morfologija
Research interests: lexicology, lexicography, morphology

Santrauka. Straipsnyje aptarti 197 lietuvių kalbos žargono priesaginiai hibridiniai būdvardžiai ir 34 subūdvardėję dalyviai. Atliktas tyrimas atskleidžia, kad skoliniai afiksine adaptacija yra priderinami prie kalbinės sistemos ir adaptacinės ypatybės yra nulemtos aiškaus dėsningumo: žargoniniai hibridai sudaromi pagal darybinius modelius. Nustatyta, kad dažniausia skolinių iš anglų kalbos afiksinių adaptavimo priesaga žargone yra *-inis*: su ja daugiausiai anglų kalbos kilmės hibridinių būdvardžių, slaviškos kilmės hibridinių būdvardžių su šia priesaga žymiai mažiau. Priesagos *-iškas* hibridų pasiskirstymas kitoks: anglų kalbos hibridinių būdvardžių su priesaga *-iškas* beveik dvigubai mažiau negu slaviškos kilmės. Lietuvių kalbos žargone labiausiai linkę būdvardėti neveikiamosios rūšies dalyviai, subūdvardėjusių veikiamosios rūšies dalyvių yra mažai. Subūdvardėję neveikiamosios rūšies dalyviai dažniausiai turi neigiamą perkeltinę reikšmę ar vartojami kaip vulgarizmų substitutai.

Reikšminiai žodžiai: būdvardžiai; būdvardėjimas; žargonas; afiksine adaptacija.

Suffixal Adjectives and Adjectival Participles in the Slang of Lithuanian Language

Abstract. The article analyses 197 suffixal hybrid adjectives and 34 adjectival participles from *the Lithuanian slang and non-standard dictionary*. The study reveals that borrows with affixal adaptation are adapted to the language system, and the adaptive features are determined by regularities: hybrids replicate word-formation models from the Standard Lithuanian language. It was found that the most common suffix of affixal adaptation of borrowings from English is the suffix *-inis*. Distribution of hybrids with the suffix *-iškas* is different: almost twice less English originated hybrid adjectives with this suffix than Slavic languages. Adjectival passive participants are most commonly used in Lithuanian slang. Passive participles are the most likely to adjectivize, and there are only few adjectivized active participles in Lithuanian slang. Adjectivized passive participles usually have a negative figurative meaning or are used as substitutes for vulgarisms.

Keywords: adjectives; adjectival participles; slang; affixal adaptation.

Įvadas

Bendrinėje kalboje (bk) daugiausiai priesaginių būdvardžių pasidaroma iš daiktavardžių, bet darių priesagų nėra daug. Pačių dariausių priesagų trijulė yra: *-inis*, *-ė*, *-iškas*, *-a*, *-ingas*, *-a*, mažiau darios: *-ėtas*, *-a*, *-ytas*, *-a*, (Keinys, 1999, p. 75; Pakerys, 1994, p. 313–332; LKG, 1965, p. 550–602; DLKG, 1993, p. 191–220). Kitos priesagos nedarios (*-okas*, *-a*, *-opas*, *-a* ir kt.) arba tesudaro keliolika vedinių. Priesagos *-iškas*, *-a* būdingiausia darybinė reikšmė – ‘panašus į pamatiniu žodžiu pasakytą daiktą’ (*kriaušiška forma*); priesagos *-inis*, *-ė* – ‘padarytas, kilęs iš pamatiniu žodžiu pasakyto daikto’ (*kriaušinis limonadas*). Retai, bet priesaga *-inis*, *-ė* irgi gali reikšti ypatybę pagal panašumą: formą, temperamentą ir kt. (*šiaudinis patriotas*), bet šios reikšmės yra perkeltinės (Kniūkšta, 1976, p. 73–74; Keinys, 1999, p. 76; Gaivenis, 1991, p. 32–33). Kartais priesaga *-iškas*, *-a* taip pat gali žymėti esmines daikto ypatybes, apibendrintai reikšti tipą, rūšį, pvz., *vaikiški rūbai* ‘tokie vaikų rūbai, kokius dėvi vaikai’¹, *vyriška krūtinė*. Tokiais atvejais priesagų *-iškas* ir *-inis* vediniai gali būti vartojami kaip darybiniai sinonimai: *mistinis / mistiškas potyris*, *šventiška / šventinė nuotaika ir pan.* (plg. Kniūkšta, 1976, p. 180–182; Keinys, 2005, p. 365–366; Vaskelienė, Kučinskienė, 2012, p. 155). Šių priesagų sinonimika nenaujas dalykas, praeityje semantiniai ryšiai buvo daug artimesni: *dievingas*, *-a* ‘dieviškas’, *draugingas*, *-a* ‘draugiškas’ (Ambrasas, 2003, p. 17–20). Priesagos *-inis* būdvardžiai nelaipsniuojami, nes ypatybes nusako tik pagal nekintamą santykį. Prireikus nusakyti laipsnį pasitelkiamas priesagos *-iškas* darybinis sinonimas (*demokratinis*, *-ė* > *demokratiškesnis*, *-ė*), pvz.: *demokratinis valdymas šalyje*; *administravimas tampa demokratiškesnis*. Jei priesagos *-inis* vedinys neturi sinonimiškų būdvardžių, didesnis ypatybės laipsnis nusakomas samplaikine forma (*labiau demokratinis*, *-ė*): *rinkimai bus labiau demokratinės valstybės viltis* (plg. Kniūkšta, 1976, p. 103).

Sistemiškai išanalizavus žargono prieveiksmių priesagos *-ai* hibridinius vedinius, suaugtinius prieveiksnius, pavienius suprieveiksmėjusius žodžius ir žodžių junginius nustatyta, kad ištirtųjų prieveiksmių morfologinės ypatybės yra ne chaotiškos, bet specifškai ir nuosekliai transformuotos ir nulemtos lietuvių bk ir teritorinių dialektų sisteminių ypatybių (Kudirka, 2019; 2020; 2021). Socialinių dialektų nekodifikuojamieji, savaimingi dėsningumai gali būti aktualūs ir bk normintojams, nes labai svarbu, kad skolinių teikybą nebūtų nutolusi nuo gyvosios kalbos vartosenos, adaptyvaus morfologijos ypatybių priderinimo (plačiau žr. Keinys, 2007, p. 72).

Tyrimų apie skolintus, nenorminius ar žargono būdvardžius nėra daug, dažniausiai būdvardžiai nagrinėjami normiškumo aspektu (Kniūkšta, 2001; Pažūsis, 2009). Išimtis yra Jurgio Pakerio tyrimas apie skolintų tarptautinių ir nenorminių būdvardžių morfologinę adaptaciją (Pakerys, 2016). Straipsnyje daromos aktualios išvados: (1) pagrindinis tarptautinių būdvardžių adaptacijos būdas yra darybinis priesagos keitimas, (2) dažnas priesagos *-inis* pasirinkimas siejamas su jos produktyvumu. Kituose tyrimuose būdvardžiai analizuojami fragmentiškai ar tik kaip skolinių dalis (Kregždys, 2016; Lanza, 2011; Ryklienė, 2000).

¹ Reikšmė pagal panašumą būtų *vaikiški rūbai* ‘tokie kaip vaikų, bet ne vaikų’.

Šio straipsnio tikslas – išanalizuoti visus priesaginius žargono būdvardžius, būdvardėjančius ir jau subūdvardėjusius dalyvius, nes šis morfologinis virsmas yra gana savitas reiškinys. Iš pradžių buvo nustatoma žargonybės kilmė, paskui žodis analizuojamas darybiškai: nustatomas darybinis pamatas. Tada atliekama sisteminė analizė, kuria siekiama išgryninti darybinius modelius, aptarti tų modelių santykius. Analize siekiama nustatyti sistemiską morfologines ypatybes ir bendrus struktūrinius dėsniumus. Medžiaga (197 būdvardžiai ir 34 subūdvardėję dalyviai) išrinkta iš *Lietuvių kalbos žargono ir nenorminės leksikos žodyno* (Kudirka, 2012) ir papildyto minėto žodyno e. duomenyno. Šio žodyno medžiaga rinkta iš dviejų šaltinių: iš (a) sakytinės kalbos ir iš (b) internetinių forumų. Sudaryti paieškos eilutę *Google* paieškos sistemoje nebuvo keblu, reikėjo tik susisteminti įvairiai fonetiškai adaptuotas formas. Skolinių kilmė nurodoma iš aiškinamųjų žodynų (Czeszewski, 2006; Квеселевич, 2005; OEDe).

1. Lietuvių kalbos žargono būdvardžiai su priesaga *-inis, -ė*

Bk priesagos *-inis, -ė* vediniai dažniausiai žymi rūšį ir daromi iš daiktavardžių (Keinys, 1999, p. 76). Šie būdvardžiai rūšinę, skiriamąją daiktų ypatybę reiškia pagal pamatinio žodžio ir vedinio reikšmių santykius: (a) pagal sudaromąją medžiagą, (b) pagal paskirtį, (c) priklausymą ir kt. (Kniūkšta, 1976, p. 60; Skardžius, 1996, p. 246). Žargone hibridai su priesaga *-inis, -ė* irgi daromi iš daiktavardžių ir perima iš bk šios priesagos reikšmes: dažniausiai žymi rūšinę, skiriamąją ypatybę pagal sudaromąją medžiagą, paskirtį, kilmę.

1.1 Anglų kalbos kilmės hibridiniai būdvardžiai su priesaga *-inis*

Skolintų būdvardžių adaptacinė afiksacija bendrinėje kalboje neatsiejama nuo darios priesagos *-inis*, tokie vediniai gali net neturėti pamatinio žodžio (pvz., *matinis, -ė* (plg. vok. *matt* ‘neblizgus’), skoliniai gali būti tiesiog formaliai taip adaptuoti pagal vyraujančią afiksinių darinių analogiją (Urbutis, 1999, p. 15).

Naujiesiems anglų kalbos skoliniams būdingas raiškos formų variantiškumas, dažniausiai konkuruoja bent dvi (dažnai daugiau) tą pačią realiją įvardijančios skolinio raiškos formos: (1) fonetiškai, ortografiškai adaptuota pagal tartį ir (2) autentiška, tik iš dalies adaptuota morfologiškai. Žargone pirmenybė teikiama grafiniam paprastumui, nes retai aktualus toks autentiškos formos tikslumas, kada priesaga rašoma po apostrofo ar po autentiškos formos netariamo balsio, pvz., *gameinis, game'inis, -ė* (dažniausiai *geiminis, -ė*, plg. angl. *game*)². Tokie grioždiški variantai su apostrofais ir netariamais balsiais dažniausiai yra reti ar nevarojami, pvz.: *crazyinis**, *crazy'inis**³ (vartojamas tik *kreizinis, -ė*, plg. ang. šnek. *crazy*). Tokiais atvejais nenorminėje rašytinėje kalboje autentiška grafinė forma neišlaikoma dar ir dėl įvykdomos su keliomis adaptacinėmis pakopomis (*crazy* >

² Lietuvių kalbos žargonybių kirčiuoto skiemens pagrindas (balsis, dvibalsis, dvigarsis) yra pabrūktas.

³ Žvaigždute žymima neegzistuojanti žodžio forma.

kreizi > *kreiziškas*, -a)⁴ fonetinės, fonologinės, morfologinės, semantinės integracijos. Jei anglų kalbos žodis neturi gale netariamų balsių, tokios fonetiškai neadaptuotos formos rašytinėje kalboje paplitusios, pvz.: *scratchinis*, -ė muz. ‘skirtas skrečiui’ (plg. *skrečas*, *scratchas* (angl. muz. *scratching, to scratch*) muz. ‘tam tikra miksavimo technika’).

Žargone priesagos *-inis* anglybių itin daug (67): *būtinis*, *bootinis*, -ė komp. ‘susijęs su pradine paleistimi’ (: *būtas*), *čilautinis*, *chilloutinis* (muz.) ‘relaksacinis’ (: *čilautas*), *čiope-riinis*, *chopperinis*, -ė mot. ‘priklausantis čioperiams’ (: *čioperis*), *defaultinis*, -ė ‘numatytas, tipinis’ (: *defaultas*), *didžėjinis*, *dydžėjinis*, -ė muz. ‘skirtas didžėjavimui’ (: *didžėjus*), *draginis*, -ė aut. sport. ‘naudojamas traukos lenktynėse (drage)’ (: *dragas*), *džianglinis*, *junglinis*, -ė muz. ‘priklausantis džanglo (jungle) stiliaus e. muzikai’ (: *džianglas*), *džiginis*, *jiginis*, -ė žvej. ‘pritaikytas gaudyti džigu’ (: *džigas*), *ekstryminis*, *extreminis* ‘ekstremalus’ (: *ekstrymas*), *feikinis*, *fakeinis* (*fake* ‘inis), -ė ‘suklastotas’ (: *feikas*), *feilinis*, *failinis*, -ė ‘nesėkmingas; defektinis’ (: *feilas*), *firmvarinis*, *firmwarinis*, -ė ‘susijęs gamykline firmine programine įranga’ (: *firmvaras*), *fleiminis*, *flaminis*, -ė inet. ‘įžeidžiantis’ (: *fleimas*), *frystailinis*, *freestylinis* (*freestyle* ‘inis), -ė ‘susijęs su frystailu’ (: *frystailas*), *kreizinis*, -ė ‘beprotiškas; pašėlęs’ (: *kreizas*, plg. ang. *crazy*)⁵, *kvadrinis*, *quadrinis*, -ė aut. ‘keturiais varomaisiais ratais’ (: ang. *quadr-* ‘ketur-’), *makinis*, *macinis*, -ė komp. ‘skirtas „Macintosh“’ (: *makas*), *meistryminis*, *mainstreaminis*, -ė ‘priklausantis vyraujančiai (meno) kryptčiai’ (: *meistrymas*), *mikšerinis*, -ė muz. ‘susijęs su miksavimo pultu’ (: *mikšeris*, plg. rus. muz. žarg. *микшерный*), *netinis*, -ė komp. ‘internetinis’ (: *netas*)...⁶

Kai kurie daiktavardiniai *-inis* hibridai pagal darybines reikšmes ‘susiję su pamatiniu žodžiu pasakytu dalyku’ (pvz., *prominis žurnalas*), ‘panašus į pamatiniu žodžiu reiškiamą dalyką’ (pvz., *trešinis gabalas*) labai priartėja prie *-iškas* hibridų reikšmių, tad kai kurie vediniai net tame pačiame tekste gali būti vartojami sinonimiškai:

fyfinis stilius (rūbas, vardas): megstu sportini stiliu bet ne fyfini ir ne forsini // samanta barbiškesnis nei barbė. *fyfinis grynai vardas*.⁷

fyfiškas stilius (rūbas, vardas): Pirkdama drabuzi neziuriu ar jis fyfiskas ar jis gotiskas. // vardas tai man nelabai grazus fyfiskas - auste.

Žargone, kaip ir bk (plg. Kniūkšta, 1976, p. 103), prireikus nusakyti laipsnį pasitelkiamas priesagos *-iškas* darybinis sinonimas (*popsinis*, -ė – *popsiškesnis*, -ė – *popsiškiausias*, -ia *albumas* (muzika): *Taip praeitu metu albumas mano nuomone kiek popsiskesnis, del to greiciausiai ir islindo. // kad ddt-metel avgusta popsiskiausias, tai nepasakyciau, gal linksmiausias, melodingiausias*. Jei nėra sinonimiško būdvardžio, didesnis ypatybės laipsnis nusakomas samplaikiškai (*labiau popsinis*, *labiausiai popsinis*) *albumas* (muzika): *Šį kartą ten buvo vieta ir muzikiniams eksperimentams, tačiau, apskritai, albumas pasirodė labiau popsinis*.

⁴ Tas pats pasakytina ir apie prieviksnius: *crazyiškaikai**, *crazy’iškaikai** (vartojamas tik *kreiziškaikai*), veiksmazodžius: *crazyėti**, *crazy’ėti** (vartojamas tik *kreizėti*).

⁵ Šis būdvardis turi vokiečių kalbos kilmės homonimą *kreizinis*, -ė tech. ‘skirtas el. diskiniam medžio pjūklui’ (: *kreizas*, plg. vok. *die Kreissäge* ‘el. diskinis pjūklas’, *kreisen* ‘suktis’); toks vok. k. kilmės hibridinis būdvardis vienintelis, tad atskiru poskyriu neišskirtas.

⁶ Dėl ribojamos straipsnio apimties daugiau kaip 20 pavyzdžių nėra galimybės pateikti.

⁷ Ilustraciniai pavyzdžiai neredaguoti, pavyzdžiai atskiriami ženklų //.

1.2 Slaviškos kilmės hibridiniai būdvardžiai su priesaga *-inis, -ė*

Priesagos *-inis* hibridinių žargonybių pamatiniai žodžiai dažniausiai yra daiktavardžiai (34): *atka^utinis, -ė* ‘susijęs su nelegaliai mokama pinigų suma už tarpininkavimą’ (: *atka^utas*), *barakiⁿinis, -ė* stud. ‘gyvenantis studentų bendrabutyje’ (: *baraka^s*), *bepontiⁿinis, -ė* ‘bepasmis’ (: *be^oponto*, plg. rus. žarg. *беспонтовый*), *bymeriⁿinis, bimeriⁿinis, -ė* aut. ‘priklausantis BMW’ (: *bymeris*), *bla^utinis, -ė* ‘korupcinis’ (: *blata^s*), *britviⁿinis, -ė* mot. ‘susijęs su sportiniais motociklais’ (: *britva*), *chaliq^uvinis, -ė* ‘nemokamas’ (: *chaliq^uva*), *či^ukinis, -ė* ‘puikus’ (: *či^uki*), *fyf^uinis, -ė* ‘būdingas fyfoms’ (: *fyfa*), *fors^uinis, -ė* ‘būdingas forsoms’ (: *forsas*), *fūfliakiⁿinis, -ė* ‘suklastotas’ (: *fūfliaka^s*), *fūfliⁿinis, -ė* ‘suklastotas’ (: *fūflo, fūflas*), *gliukiⁿinis, -ė* ‘haliucinacinis’ (: *gliuka^s*), *kacapiⁿinis, -ė* niek. ‘rusiškas’ (: *kacapas*), *kiškiⁿinis, -ė* žvej. ‘susijęs su gaudyklės maišu’ (: *kiška*), *lenciūgiⁿinis* kar. ‘grandinis (karinis laipsnis)’ (: *lenciūgas*), *lochatroniⁿinis, -ė* ‘aferistinis’ (: *lochotronas*).

Rusų kalboje nėra diferencijuotos ilgųjų ir trumpųjų balsių tarties, tiesiog kirčiuojami balsiai tariami ilgiau negu nekirčiuojami, bet skolintose ir hibridinėse lietuvių kalbos žargonybėse ir nekirčiuotas trumpasis balsis gali variantiškai būti adaptuotas kaip ilgasis: *bymeriⁿinis, bimeriⁿinis, -ė* aut. ‘priklausantis BMW’ (plg. *bymeris, bimeris*; rus. žarg. *бимер*). Kai kuriose žargonybėse įvairuoja skolinių šaknies balsiai [a] ir [o]: *atka^utinis, -ė / otk^utinis, -ė* (plg. rus. žarg. *omkám*), *pakazūch^uinis, -ė / pokazūch^uinis, -ė* (plg. rus. šnek. *показы́ха*), nes rusų kalbos žodžių nekirčiuotuose skiemenyse vietoj [o] tariamas redukuotas [a] (ПГ, 1980, p. 25–27; Аванесов, 1984, p. 51–60). Ši ypatybė perimama ir skolinantis rusiškus žodžius, tokius variantus su [o] vartoja, matyt, raštingesni, bet jie vartosenoje retesni.

Tik dažnai vartojami hibridiniai *-inis* priesagos būdvardžiai vartosenoje konkuruoja su panašios reikšmės bendrašakniais skoliniais, pvz.: *fūflovas*. Šie sinonimai yra skoliniai su dariomis slaviškomis priesagomis:

-nas (adaptuota rus. *-ный*, lenk. *-ny*) *samadielⁿas* (rus. *самодельный*);

-ovas, -avas (rus. *-овый*, rus. *-авый*, lenk. *-owy*) *šyzo^uvas* (rus. šnek. *шизовый*) / *šyzo^uvas* (GWJP, 1999, p. 493–496; ПГ, 1980, p. 269–276). Taip yra, nes kai kurios priesagos iš dalies atitinka priesagos *-inis* reikšmes, pavyzdžiui, priesagos rus. *-овый* semantika, pvz., *раковый* ‘vėžinis’.

1.3 Semantiškai neologiški būdvardžiai su priesaga *-inis, -ė*

Darių priesagų vediniams žargone, kaip ir bk, nuolat atsiranda naujų reikšmių, nemažai jų yra perkeltinės (16): *bambaliⁿinis, -ė* ‘prastas alus, supilstytas į plastikinius butelius’ (: *bambalis*), *debiliⁿinis, -ė* ‘nesąmoningas; prastas’ (: *debilas*), *gaidiⁿinis, -ė* ‘niekam tikęs; nesąmoningas’ (: *gaidys*), *grybiⁿinis, -ė* ‘prastas; nesąmoningas’ (: *grybas*), *jėgiⁿinis, -ė* ‘puikus’ (: *jėga*), *komiⁿinis, -ė* iron. 1. ‘visiškai girtas, dėl girtumo praradęs nuovoką’, 2. prk. ‘nesąmoningas, nesuprantamas’ (: *koma*), *kosmiⁿinis, -ė* 1. ‘labai ar nenormaliai didelis’, 2. ‘nesąmoningas’ (: *kosmosas* ‘nesąmonė’), *lediⁿinis, -ė* ‘puikus, nuostabus’ (: *ledas*), *lempiⁿinis, -ė* ‘netikras’ (: *lempa*), *metaliⁿinis, -ė* muz. ‘būdingas heavy metal muzikos sti-

liams' (: *metalas*), *pievinis*, -ė 'nesąmoningas' (: *pieva*), *portugalinis*, -ė menk. (krim.) 'vilnietiškas' (: *portugalas*), *smūginis*, -ė 'puikus, išpūdingas' (: *smūgis*), *tulpinis*, -ė tech. 'skirtas jungčiai RCA' (: *tulpė*), *turbinis*, -ė 'išpūdingas, šaunus' (: *turbo*).

Pagal pavyzdžius galima apibendrinti, kad nauja reikšmė atsiranda su poreikiu nusakyti esmingą ypatybę (*pievinis tekstas*) ar tipą, rūšį (*tulpinė jungtis*).

2. Lietuvių kalbos žargono būdvardžiai su priesaga *-iškas*

Lietuvių kalbos žargone būdvardžiai su priesaga *-iškas* dažniausiai daromi iš daiktavardžių. Priesaginiai hibridai perima pamatinių žodžių semantiką – priesaga *-iškas* nurodo išorinį ar vidinį panašumą, nors gali žymėti ir esminę ypatybę. Su priesagos *-iškas* vediniais retai konkuruoja būdvardžiai su slaviškomis priesagomis *-skas*, *-ovas*, *-avas*, pvz.: *kacapskas*, *-a* 'rusiškas' (plg. ukr. šnek. niek. *кацапський*, lenk. šnek. niek. *kacapski*) / *kacapiškas*, *-a*; *oldskūliškas*, *-a* / *oldskūlovas*, *-a* (plg. rus. žarg. *олдскуловый*), / *oldskūlskas*, *-a* (plg. rus. žarg. *олдскулский*) ir pan. Dažniausiai situacija tokia: jei lietuvių kalbos žargone egzistuoja skolintas būdvardis su priesaga *-ovas*, su ta pačia šaknimi priesagos *-iškas* hibridinių vedinių beveik nesudaroma: **grūziškas* (plg. *grūzovas*), **dermiškas* (plg. *dermovas*) arba jie sporadiški, labai reti.

2.1 Anglų kalbos kilmės hibridiniai būdvardžiai su priesaga *-iškas*

Šio skyrelio vedinių pamatiniai žodžiai – hibridiniai būdvardžiai su priesaga *-iškas* – yra anglų k. kilmės, tik kai kurie gauti per rusų kalbos tarpininkavimą ir pan. (23): *andegraundiškas*, *andergraundiškas*, *undergroundiškas*,⁸-*a* muz. 'su andegraundo ypatybėmis' (: *andegraundas*), *babajiškas*, *-a* 'būdingas babajams' (: *babajus*), *bangliškas*, *-a* 'būdingas banglui' (: *banglas*), *blekeriškas*, *blackeriškas*, *-a* muz. 'black metal stiliaus' (: *blekas*), *defaultiškas*, *-a* komp. 'nustatytas standartiškai' (: *defaultas*), *defiškai*, *deathiškai*, *-a* muz. 'death metal muzikos stiliaus' (: *defas*), *didžėjiškas*, *dydžėjiškas*, *-a* muz. 'skirtas didžėjavimui' (: *didžėjus*), *gykiškas*, *geekiškas*, *-a* 'susijęs su (džn. kompiuterių) entuziastais' (: *gykas*), *hardkōriškas*, *hardcoriškas*, *-a* muz. 'hardkoro stiliaus' (: *hardkōras*), *kompiškas*, *-a* 'kompiuteriškas' (: *kompas*), *kompiuterastiškas*, *-a* juok. 'susijęs su kompiuteriais' (: *kompiuterastas*), *krejiškas*, *-a* 'beprotiškas' (: *kreizas*), *lameriškas*, *-a* komp. 'neišmanėliškas' (: *lameris*), *lamiškas*, *-a* komp. 'neišmanėliškas' (: *lama*), *lūzeriškas*, *loseriškas*, *luseriškas*, *-a* 'nevykėliškas' (: *lūzeris*), *oldskūliškas*, *old schooliškas*, *-a* 'kaip būdinga oldskūlui' (: *oldskūlas*), *popsiškas*, *-a* 'būdingas popsui' (: *popsas*), *piariškas*, *-a* 'susietas su propagandišku populiarinimu' (: *piaras*), *profiškas*, *-a* 'profesionalus' (: *profas*), *trešiškas*, *thrashiškas*, *-a* muz. 'būdingas thrash metal stiliaus muzikai' (: *trešas*).

Pagal pavyzdžius galima matyti, kad būdingiausia būdvardžių reikšmė 'panašus į pamatinio žodžiu pasakytą daiktą': dažnai apibūdinamas muzikos stiliaus (*hardkōriškas vokalas*, *trešiškas dainavimas*), asmens (*lūzeriškas mentalitetas*, *lameriškas klausimėlis*)

⁸ Fonetiškai neadaptuotų rašto kalbos variantų kirčiuotas skiemuo nežymimas.

ar kt. panašumo ypatybė. Kai kurie daiktavardiniai priesagos *-iškas* hibridai gali turėti dvejopą reikšmę: reikšti tiek esmines ypatybes (*didžėjiškas* ‘skirtas didžėjavimui’), tiek panašumą (*didžėjiškas* ‘būdingas didžėjams’). Tokiais atvejais šie vediniai priartėja prie priesagos *-inis* būdvardžių, gali virsti jų sinonimais.

Hibridai gali būti laipsniuojami vientisine priesagine forma: *Miela, bet grupė GROL daro tai mieliau. Lenkams pavyksta skysčiau, t. y. gal defiškiau. // Atvirai pasakius, jis, kaip menininkas, galėjo sugalvoti ką nors ir “kreiziškiau”*. Yra dėsninga, kad būtent su visiškai neadaptuotomis ar adaptuotomis tik grafiškai ir fonetiškai formomis sudaromos samplaikinės aukštesniojo ir aukščiausiojo laipsnių formos dažniau negu su morfologiškai adaptuotomis pridendant priesagą. Pvz., nėra retos samplaikinės laipsnio formos *labiau kreizi*, *labiau crazy* bdv. ‘labiau beprotiškas’: *susirasti visiškai prie bendros estetikos nederančių vietą. kuo labiau kreizi ir random, tuo geriau // paaiškinkite prašau, kokie vertinimo kriterijai turi būti? kuo labiau CRAZY turi būti ar kaip?* – bet samplaikinės formos, pvz., **labiau kreiziškas* nėra vartojamos, yra laipsniuojama vientisine priesagine forma.

2.2 Slaviškos kilmės hibridiniai būdvardžiai su priesaga *-iškas*

Dėl slavų kalbų bendrumo ne visada aišku, iš kurios kalbos atėjo žodis, nes dažnai lenkų kalbos žodis paskolintas netiesiogiai, bet per baltarusių kalbą. Taip pat skolinio atitikmuo gali būti visose trijose slavų kalbose (baltarusių, lenkų, rusų), todėl jo kilmės nustatymas dar sunkesnis. Šio skyrelio vedinių pamatiniai žodžiai dažniausiai yra rusų k. kilmės, bet pasitaiko ir per lenkų, baltarusių ar rusų kalbos tarpininkavimą paskolintų būdvardžių pamatinių žodžių iš kitų kalbų (40): *bachūriškas, -a* ‘būdingas bachūriui’ (: *bachūras*), *bardakiškas, -a* ‘netvarkingas’ (: *bardakas*), *bomžiškas, -a* ‘valkatiškas’ (: *bomžas*), *burlikiškas, -a* menk. ‘rusiškas’ (: *burliokas*), *dalbajobiškas, -a* ‘netikęs’ (: *dalbajobas*), *dielciškas, -a* ‘būdingas dielcui’ (: *dielcas*), *dolbojobiškas, -a* ‘netikęs’ (: *dolbojobas*), *dūchiškas, -a* ‘netikęs’ (: *dūchas*), *fyfiškas, fifiškas, -a* ‘būdingas fyfoms’ (: *fyfa*), *forsiškas, -a* ‘būdingas forsui’ (: *forsas*), *fūfliakiškas, -a* ‘suklastotas’ (: *fūfliakas*), *fūfliškas, -a* ‘suklastotas’ (: *fūflas*), *kacapiškas, -a* niek. ‘rusiškas’ (: *kacapas*), *lieviškas, -a* ‘netikęs’ (: *lievas*), *litovciškas, -a* ‘lietuviškas’ (: *litovcas*), *lochiškas, -a* ‘netikėliškas’ (: *lochas*), *maroziškas, -a* ‘būdingas marozui’ (: *marozas*), *mentiškas, -a* ‘būdingas policininkui’ (: *mentas*), *nachališkas, -a* ‘įžūlus’ (: *nachalas*), *pacaniškas, -a* ‘būdingas paaugliui’ (: *pacanas*).

Žargone kintamosios ypatybės būdvardžiai laipsniuojami vientisine priesagine forma: aukštesniojo laipsnio priesaga *-esnis, -ė* (*fyfiškesnis, -ė* ‘būdingesnis fyfai’), aukščiausiojo laipsnio priesaga *-iausias, -ia* (*fyfiškiausias, -ia* ‘būdingiausias fyfai’): *Nes su jais atrodoi kažkaip fyfiškesnė. // administracija nusprendė surengti fyfiskiausiu nuotrauku konkursa*.

2.3 Semantiškai neologiški būdvardžiai su priesaga -iškas

Didžiosios dalies šio skyrelio būdvardžių pamatiniai daiktavardžiai yra pejoratyvūs semantiniai neologizmai (*budulis*, *grybas*, *invalidas*, *lopas* – ‘kvailys’; *lempa*, *pieva* – ‘nesąmonė’) (17): *blondiniškas*, -a ‘naivus, paikas’ (: *blondinė*), *buduliškas*, -a ‘bukagalviškas’ (: *budulis*, -ė), *chroniškas*, -a ‘prasigėręs, girtuokliškas’ (: *chronius*, plg. DLKŽ *chroniškas* ‘lėtinis; nuolatinis’), *dauniškas*, -a ‘silpnaprotiškas’ (: *daunas*, -ė), *debiliškas*, -a ‘netikęs’ (: *debiilas*, -ė), *gaidiškas*, -a ‘blogas’ (: *gaidys*), *grybiškas*, -a ‘prastas’ (: *grybas*), *invalidiškas*, -a ‘nenormalus’ (: *invalidas*, -ė ‘kas nenormalus’), *kurviškas*, -a ‘kekšiškas; prastas’ (: *kurva*), *lempiškas*, -a ‘nesąmoningas’ (: *lempa* ‘nesąmonė’), *lopiškas*, -a ‘netikęs’ (: *lopas*, -ė), *ožiškas*, -a kal. krim. ‘skundeiviškas’ (: *ožys*), *pieviškas*, -a ‘nesąmoningas’ (: *pieva*). Iš visų išsiskiria keli savitesni būdvardžiai: darybiškai netipiškas *jėgiškas*, -a ‘šaurus’ (: *jėga* prv. ‘puikiai’, bdv. ‘puiku’, plg. LKG, 1965, p. 559), *portugališkas*, -a menk. (krim.) ‘vilnietiškas’ (plg. *portugalas* kal. krim. ‘vilnietis; negrynas lietuvis, puslenkis’). Taip pat naujos būdvardžių reikšmės gali būti verstinės: *vyriškas* (plg. ang. tech. *male* ‘įeinantis į kitą detalę, apgaubiamas’) 1. tech. ‘įkišama jungtis’, 2. graf. ‘įkišamas į aerolinių dažų flakoną antgalis’; *moteriškas* (plg. ang. tech. *female* ‘apimantis’) 1. tech. ‘jungtis su vidiniu lizdu, jungtimi’, 2. graf. ‘užmaunamas ant aerolinių dažų flakono antgalis’: *Turiu vyrišką nitrą, ar turi moterišką kepsą?*

Visi semantizmai yra arčiausiai bk sistemos, todėl dažniausiai būdvardžiai yra laipsniuojami vientisine priesagine forma: *mytas gavos jegiskas, pratesimas dar jegiskesnis, o vabaliukai buvo jegiskiausi... // zalgiry buvo lopas tai dar i nba vaziaavo dar lopiskesnis pasidare*.

3. Subūdvardėję dalyviai

Atributyvinių ir subūdvardėjusių dalyvių vertinimas žodynuose ir gramatikose nėra nuoseklus: prie kai kurių nurodoma santrumpa dlv. ar part. (lot. *participium* ‘dalyvis’), nors dalyvis nėra kalbos dalis (pvz., *nedašutęs*, -usi ‘apykvailis’, *pasileidęs*, -usi, *suaugęs*, -usi, *valgomas*, -a), kiti šios santrumpos neturi (*pasiutęs*, -usi, *netikęs*, -usi) (plg. DLKŽ, 1993; DLKŽe; LKŽe). Nėra lengva suprasti, kodėl *tikęs*, -usi, pateikiamas DLKŽe kaip būdvardis, o LKŽe kaip dalyvis. LKŽe dažni vartosenoje subūdvardėję dalyviai (pvz., *prakeiktas*, -a, *prislėgtas*, -a, *pavėluotas*, -a ir pan.) nėra vertinami kaip būdvardžiai, nors pateikiamuose pavyzdžiuose vartojama aiškiai būdvardiškai, pvz., *prakeiktas*, -a ‘nelaimingas’: *Laimė, kad gyvulys nesupranta savo prakeiktos (nelaimingos, baisios) dalies*. (plg. Markevičius, 2012, p. 147). Bk atributyvinė vartosena yra susijusi su kylančiomis iš veiksmo ypatybėmis: jei ši ypatybė yra nuolatinė, tokių dalyvių būdvardiškumas stiprėja ir gali pradėti dominuoti, būdvardėdami netenka laiko ir rūšies kategorijų reikšmės (plg. Paulauskienė, 2007, p. 52; Klimas, 1993, p. 22). Bk būdvardinė vartosena būdingesnė neveikiamosios rūšies dalyviams: jie priartėja prie būdvardžių, kai į pirmą vietą iškyla rezultatinės ypatybės reikšmė, o ryšys su pasyvinio veiksmu apmenksta, taip pat reikšmė tampa labai apibendrinta.

3.1 Lietuvių kalbos žargono subūdvardėję veikiamosios rūšies dalyviai

Lietuvių kalbos žargone dažniausiai būdvardėja iš priešdėlinių intranzityvinių veiksmažodžių padarytos rezultatinės reikšmės veikiamosios rūšies būtojo kartinio laiko dalyviai⁹. Įprastai atributyviniai būtojo kartinio laiko dalyviai žymi ankstesnio veiksmo ypatybę, bet jei dominuoja rezultatinės ypatybės reikšmė – ypatybės ryšys su ankstesniu veiksmu yra silpnas. Subūdvardėjusiems ar būdvardėjantiems būtojo kartinio laiko dalyviams tampa neaktualūs rūšies ir laiko aspektai, vyrauja rezultatinė ypatybės reikšmė, tokia reikšmė visada platesnė, apibendrinta, pvz., ‘netikęs; nenormalus; kvailas’: *nedakepęs, -usi*¹⁰, *nedašutęs, -usi, nučiuožęs, -usi, nupezęs, -usi, nusirovęs, -usi, pačiuožęs, -usi, pričiuožęs, -usi, priplaukęs, -usi* (*Systra irgi tokia nedašutus, visa šeiminėlė pagerinta. // matosi kad ne tik nedakepes bet ir glusius kaip reta.*). Žargone retai būdvardišką rezultatinės ypatybės reikšmę turi nepriešdėlinės formos, pvz., *čiuožęs, -usi* ‘kuoktelėjęs’. Žargone subūdvardėję būtojo kartinio laiko dalyviai laipsniuojami tik samplaikinėmis laipsnio formomis, pvz., *labiau priplaukęs* ‘nenormalesnė’, *labiausiai nučiuožus* ‘beprotiškiausia’: *Man atrodo ta boba dar labiau priplaukęs, nei atrodo. // Sveikinu, labiausiai nučiuožus ir padūkus grupioke-raganaite!*

3.2 Lietuvių kalbos žargono subūdvardėję būtojo laiko neveikiamosios rūšies dalyviai

Žargone adjektyvacija yra būdingesnė neveikiamosios rūšies dalyviams, tokių apibendrintos reikšmės subūdvardėjusių dalyvių reikšmė nutolsta, tampa net homonimiška, plg. *nedadarytas, -a* reikšmes:

1. ‘neužbaigtas, nepadarytas iki galo’: *Mintis įdomi, gražus modelis, tik apšvietimo nevienodumas krenta į akis, nedadarytas darbas, nes dešinėj pusėj ranka ryškiai per šviesi.*
2. ‘niekam tikęs, kvailas’: *Pagal tavo kalbos kultūrą, grynai Kauno morozo komentaras, kavenskas nedadarytas esi tai patylek.*

Lietuvių kalbos žargone yra nemaža grupelė subūdvardėjusių dalyvių su slavišku priešdėliu *da-* (lenkų k. *do-*, rusų k. *do-*, baltarus. *da-*), jie vartojami šio priešdėlio reikšmėmis: ‘užbaigtas pradėtas veiksmas’, ‘atliktas iki galo’, ‘pasiektas veiksmo tikslas, riba’ (Lemchenas, 2011, p. 488; SJP, 1965, p. 157; Крапива, 2003, p. 734). Žargonybės *dadrožtas, -a, daknistas, -a, dakruštas, -a, dapistas, -a* vartojamos reikšmėmis ‘sukleręs, sunešiotas’ (*nepastebejau jokios ispujingos traukos, tik supratau kad variklis jau dapistas*) ir ‘niekam tikęs, prastas’ (*Pirkai ne is turgaus o is lauzyno, o stumi del to kad pas pati daknistas mersas ir pavydas per krastus verziasi*). Žargonybės *dadrožtas, -a, daknistas, -a, dakruštas, -a* gali būti vertinamos ir kaip vulgarizmo *dapistas, -a* eufemistiniai perdirbiniai ar vertiniai, plg. rus. vulg. *доёбанный* (Квеселевич, 2005, p. 215).

⁹ Analogiškai ir bk, plg.: *kuoktelėjęs, -usi, paliegęs, -usi, apsilėdęs, -usi* (LKG, 1971, p. 336).

¹⁰ Hibridas *nedakepęs, -usi* LKŽe įdėtas kaip dalyvis (part.) reikšme ‘apykvailis’.

Minėti subūdvardėję priešdėliniai dalyviai su neiginiu *ne-* turi perkeltinę reikšmę ‘nevykęs, prakeiktas, nelaimingas; paikas, siauraprotis’, dalis jų yra rusų k. vulgarizmo *недоёбанный* vertiniai ar eufemistiniai substitutai: *nedadarytas, -a* (: *nedadaryti*, plg. rus. vulg. *недоделанный*), *nedadrožtas, -a* (: *nedadrožti*), *nedadurtas, -a*¹¹ (: *nedadurti*), *nedajobintas, -a* (: *nedajobinti*), *nedaknistas, -a* (: *nedakništi*), *nedakruštas, -a* (: *nedakrušti*), *nedapistas, -a* (: *nedapisti*, plg. rus. vulg. *недоёбанный*), *nedarūrintas, -a* (: *nedarūrinti*). Pvz.: *Pats tu kaimietis nedadurtas, grisk i Lietuva, dirbk cia // Kas varo ant NL tie gaidziai nedarurinti!*

Subūdvardėję dalyviai su priešdėliais *nu-*, *pa-*, *per-*, *pra-*: *nukruštas, -a* ‘sudėvėtas, nudrengtas; niekam tikęs’, *padrožtas, -a* ‘padėvėtas; nudrengtas’, *perpistas, -a* (plg. rus. vulg. *переёбанный*) ‘sudėvėtas; niekam tikęs’, *pradrožtas, -a* ‘nujotas; niekam tikęs’. Subūdvardėjęs dalyvis *prapistas, -a* vertintinas kaip vulgarizmo rus. vulg. *проёбанный* vertalas, nes pasiskolino ir didžiąją dalį reikšmių: 1. ‘bjaurus; prakeiktas’ (*jie kurė nuostabią muziką, sukūrė savo judėjimą, o tu tiesiog esi prapistas hipsteris be jokio tikslo ir prasmės*), 2. ‘sugadintas, suvartytas; sulaužytas’ (*krč ant mano mašinos (mazda 323F) prapista tarpinė po galva, todėl dūmija baltais dūmais*), 3. ‘prarastas, išseikvotas’ (*Jaunas treneris, 38 metai, turi daug potencialo ir bla bla bla ir taip aišku kad eurolygos sezonas prapistas*).

Nemažai yra subūdvardėjusių dalyvių su priešdėliu *su-*: *sudrožtas, -a* ‘sudėvėtas, sugadintas’ (: *sudrožti*), *sujobintas, -a*, ‘netikęs, sugadintas’ (: *sujobinti*), *sukr(i)uštas, -a* ‘netikęs, sumautas’ (: *sukr(i)ušti*), *supistas, -a* ‘bjaurus; prakeiktas’ (: *supisti*), *surūrintas, -a* ‘bjaurus; prakeiktas’ (: *surūrinti*).

Žargone yra savitų neskolintų būdvardėjančių dalyvių, turinčių ir enantioseminę (priešingą) reikšmę, pvz., *nurautas, -a* 1. ‘netikęs, prastas’: *Nurautas grafiteris, tai kas lievai ar beryšiovai piešia*. 2. ‘smagus’: *Into the wild- nurautas filmas apie keliones, labai patiko*. Pasitaiko ir labai siaurai vartojamų (tik krim.) subūdvardėjusių dalyvių: *užfaršmačintas, -a, užpamojintas, -a* (plg. rus. žarg. *запомоенный*) reikšmė ‘niekingas; sukompromituotas, paniekintas’. Žargone yra ir tokių būtojo laiko neveikiamosios rūšies dalyvių, kurie turi daiktavardėjimo požymių, pvz., *skustas* (plg. rus. krim. žarg. *брутый* ‘reketininkas’) ‘kas labai trumpai nusikirpęs, banditiškos išvaizdos ir elgesio pan.’: *bmw ir skustas užh vairo, jau seniai nuvalkiotas stereotipas, skusti ir su storais lenciugais, persedo i kitas tackas, mersai, lexusai // atsisuko toks skustas, kvadratinis ir jau gerai apsiforminęs, užtvėrė kelią ir pradėjo keiktis ir šaukti*.

Jei reikia nurodyti ypatybės kiekio skirtumą, dažni vartosenoje žargoniniai subūdvardėję dalyviai laipsniuojami vientisine priesagine forma, pvz., *supistas* ‘netikęs, prastas’ > *supistesnis* > *supisčiausias*: *Zinok integra yra supistesne nei civicas. // servas gal ir geras bet admin finalman tai pats supisciausias nieko visiskai neleidžia*. Taip pat tokie dalyviai gali būti laipsniuojami ir samplaikinėmis laipsnio formomis (aukštesnysis laipsnis su *labiau*, aukščiausiasis su *labiausiai*): *Kas liečia vidinę būseną, tai ji dar labiau supista nei mano gyvenimas*.

¹¹ Hibridas *nedadurtas, -a* ‘apykvailis’ LKŽe įdėtas kaip būdvardis.

Nagrinėti subūdvardėję ar būdvardėjantys dalyviai išsiskiria dviem aiškiais požymiais: (1) nuolatinė ypatybė, (2) neaktualia laiko ir rūšies kategorija. Jei pakeistume laiką – *priplaukęs* ‘kvaišas’ > *priplaukiantis*; *sudrožtas* ‘sugadintas’ > *sudrožiamas*; *nurautas* ‘netikęs, prastas’ > *nuraunamas* – nuolatinės ypatybės reikšmė dingtų.

Išvados

1. Atrinkus ir suklasifikavus priesaginius būdvardžius iš *Lietuvių kalbos žargono ir nenorminės leksikos žodyno*, nustatyta, kad pačios dariausios hibridinių būdvardžių priesagos taip pat yra *-inis*, *-ė* ir *-iškas*, *-a*. Žargonybės išlaiko priesagų būdingiausias darybines reikšmes: *-iškas*, *-a* – ‘panašus į pamatinį žodžiu pasakytą daiktą’: *maroziškas*, *-a* ‘būdingas marozui’; *-inis*, *-ė* – ‘padarytas, kilęs iš pamatinio žodžiu pasakytą daikto’: *neržaveikinis*, *-ė* ‘iš nerūdijančio plieno’. Išimtinai, kaip ir bk, žargone priesaga *-inis*, *-ė* irgi gali reikšti ypatybę pagal panašumą (*kacapinis brudas*). Svarbu pabrėžti, kad kitų lietuviškų priesagų vedinių žargone visai nedaug: *-(i)uotas* (4), *-ingas* (1), *-inas* (1). Tikėtina, kad žargono sistemoje bk priesagų *-ingas*, *-ėtas*, *-ytas*, *-otas*, *-uotas* specifines reikšmes iš dalies realizuoja dažni skolinti vediniai su slaviškomis priesagomis ar tų priesagų hibridai:

-ovas (rus. *-овый*, lenk. *-owy*) *jėgovas*, *-a*, *beryšiovas*, *-a*, *fuflovas*, *-a*;

-nas (rus. *-ный*, lenk. *-ny*) *chaliavnas*, *-a*;

-skas (rus. *-ский*, lenk. *-ski*) *amerikanskas*, *-a* ir kt.

Tokie hibridiniai sinonimai gali būti ir su anglų kalbos kilmės šaknimis, pvz., *kreizovas*, *-a* / *kreiziškas*, *-a* ‘šaunus, originalus; keistas, beprotiškas’, plg. angl. šnek. *crazy*. Pagreičiui vartojamos tiek adaptuotos fonetiškai (*kreizi*), tiek visiškai neadaptuotos *crazy* formos kontekstiškai irgi gali išreikšti priesagų *-inis*, *-iškas* reikšmes: *kreizi* (*crazy*) *muzika* – (1) *kreiziška muzika* ‘keista, pašėlus; beprotiška muzika’, (2) *kreizinė muzika* ‘nesąmoninga, nesuprantama muzika’.

2. Atliktas tyrimas atskleidžia, kad skoliniai afiksine adaptacija yra priderinami prie kalbinės sistemos ir adaptacinės ypatybės yra nulemtos aiškių dėsningumų: (a) žargoniniai hibridai sudaromi pagal darybinius modelius (išlaiko priesagų *-iškas* ir *-inis* svarbiausias reikšmes), (b) žargoniniai kintamosios ypatybės būdvardžiai laipsniuojami vientisine priesagine forma.
3. Dažniausia skolinių iš anglų kalbos afiksinių adaptavimo priesaga žargone yra *-inis*: su ja daugiausiai (67) anglų kalbos kilmės hibridinių būdvardžių, slaviškos kilmės hibridinių būdvardžių su šia priesaga žymiai mažiau (34). Toks dėsningumas nulemtas fakto, kad priesagos *-inis* reikšmes iš dalies realizuoja dažni žargone skolinti vediniai su slaviškomis priesagomis. Priesagos *-iškas* hibridų pasiskirstymas kitoks: anglų kalbos hibridinių būdvardžių su priesaga *-iškas* beveik dvigubai (23) mažiau negu slaviškos kilmės šios priesagos hibridų (40). Pasitaikantis anglų ir slaviškos kilmės priesaginių hibridų sinonimiškumas nenurodo darybinių reikšmių sutapimo: *-inis* hibridai nurodo rūšinę, išskiriamąją ypatybę pagal santykį su pamatinio žodžiu reiškiamu dalyku, o *-iškas* hibridai žymi ir rūšį, ir būdingus panašumo ar esminius požymius.

4. Semantiškai neologiški priesagos *-inis* (16) būdvardžiai dažniausiai reiškia rūšį, tipinę ypatybę, o priesagos *-iškas* vadiniai (17) dažniausiai apibūdina pejoratyviai.
5. Lietuvių kalbos žargone labiausiai linkę būdvardėti neveikiamosios rūšies dalyviai (25), subūdvardėjusių veikiamosios rūšies dalyvių nedaug (9). Subūdvardėję neveikiamosios rūšies dalyviai dažniausiai turi neigiamą perkeltinę reikšmę ar vartojami kaip vulgarizmų substitutai.

Padėka

Straipsnis parengtas vykdant VLKK 2019–2021 m. finansuojamą projektą „Lietuvių kalbos žargono lingvistinės ypatybės“.

Santrumpos

angl. – anglų k.
baltarus. – baltarusių k.
bdv. – būdvardis
graf. – grafitininkų
kal. – kalėjimo
kar. – kareivių
krim. – kriminalinis
lenk. – lenkų k.
rus. – rusų k.
ukr. – ukrainiečių k.
žarg. – žargono

Leksikografiniai šaltiniai

- Czeszewski, M., 2006. *Słownik polszczyzny potocznej*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- DLKŽ 1993 – *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas*. Red. S. Keinys. Vilnius: LKI.
- DLKŽe – *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas*, 2012. Red. S. Keinys. Vilnius: LKI. Elektroninis variantas, 2015 (atnaujinta versija, 2017). Prieiga: <lkii.lki.lt/dabartinis>.
- Kudirka, R., 2012. *Lietuvių kalbos žargono ir nenorminės leksikos žodynas*. Kaunas: „Technologija“.
- Lemchenas, Ch., 2011. *Didysis rusų–lietuvių kalbų žodynas*. Vilnius: MELI.
- LKŽe – *Lietuvių kalbos el. žodynas*. Red. G. Naktinienė. Vilnius: LKI. Prieiga: <<http://www.lkz.lt>>.
- OEDe – *Oxford English e-Dictionary*. Ed. J. Simpson. Prieiga: <<https://www.oed.com>>.
- SJP 1965 – *Słownik języka polskiego: D–G*. T. II. Red. W. Doroszewski. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Квеселевич, Д., 2005. *Толковый словарь ненормативной лексики русского языка*. Москва: «Астрель».
- Крапіва, К., Падлужный, А., И. 2003. *Беларуска–рускі слоўнік: А–З*. Т. I. Мінск: Беларуская Энцыклапедыя.

Literatūra

- Ambrazas, S., 2003. Būdvardžių su priesagomis *-ingas*, *-inis* ir *-iškas* istoriniai ryšiai. *Baltistica*, 37 (1), p. 17–22. Prieiga: <<http://www.baltistica.lt/index.php/baltistica/article/view/631>> [Žiūr. 2020 10 15].
- DLKG 2005 – *Dabartinės lietuvių kalbos gramatika*. Red. V. Ambrazas, Vilnius: MELI.

- Gaivenis, K., 1991. Ar priesagos -inis būdvardžiai reiškia panašumą? *Kalbos kultūra*, 61, p. 32–33.
- GWJP 1999 – *Gramatyka współczesnego języka polskiego: Morfologia*. T. 2. Red. R. Grzegorzczkowska, R. Laskowski, H. Wróbel. Warszawa: Naukowe PWN.
- Keinys, S., 1999. *Bendrinės lietuvių kalbos žodžių daryba*. Šiauliai: ŠU leidykla.
- Keinys, S., 2005. *Dabartinė lietuvių terminologija*. Vilnius: LKI.
- Keinys, S., 2007. Gyvasis skolinių priderinimas ir teikyba. *Žmogus ir žodis*, 1, p. 70–74. Prieiga: <<http://etalpykla.lituanistikadb.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2007~1367159704238/datas-treams/DS.002.0.01.ARTIC/content>> [Žiūr. 2020 11 15].
- Klimas, A., 1993. *Lietuvių kalbos dalyvių vartoseną*. Vilnius: MELI.
- Kniūkšta, P., 1976. *Priesagos -inis būdvardžiai: daryba, reikšmės, gramatiniai sinonimai*. Vilnius: „Mokslas“.
- Kniūkšta, P., 2001. Būdvardžiai su formantais -alinis, -arinis, -yvinis, -atinis. In: *Kalbos vartoseną ir tvarkybą*. Vilnius: LKI, p. 413–417.
- Kregždys, R., 2016. *Lietuvių kalbos polonizmų žodynas*. Vilnius: LKI.
- Kudirka, R., 2019. Lietuvių kalbos žargono priesaginiųrieveiksmių morfologija ir adaptacinės ypatybės: priesagos -ai hibridiniai vediniai iš priesaginių rusų kalbos kilmės būdvardžių. *Respectus Philologicus*, 36 (41), p. 47–59. Prieiga: <<https://www.zurnalai.vu.lt/respectus-philologicus/article/view/14627/13596>> [Žiūr. 2020 12 15]. <http://dx.doi.org/10.15388/RESPECTUS.2019.36.41.22>.
- Kudirka, R., 2020. Lietuvių kalbos žargono priesaginiųrieveiksmių morfologinė adaptacija: priesagos -ai hibridiniai vediniai iš būdvardžių su priesaga -iškas ir nepriesaginių būdvardžių. *Taikomoji kalbotyra*, 14, p. 21–32. Prieiga: <<https://www.journals.vu.lt/taikomojikalbotyra/article/view/18394>> [Žiūr. 2020 10 15]. <https://doi.org/10.15388/Taikalbot.2020.14.2>.
- Kudirka, R., 2021. Lietuvių kalbos žargono suprieveiksmėję žodžių junginiai ir suaugtiniairieveiksmai bei jų adaptacinės ypatybės. *Acta Linguistica Lithuanica*, 83, p. 272–309. Prieiga: <<http://journals.lki.lt/actalinguisticalithuanica/article/view/2052>> [Žiūr. 2021 01 15]. <https://doi.org/10.35321/all83-13>.
- Lanza, S. M., 2011. Morfologinė italizmų adaptacija lietuvių kalboje. *Kalbos kultūra*, 84, p. 202–213.
- LKE 1999 – *Lietuvių kalbos enciklopedija*. Red. V. Ambrazas. Vilnius: MELI.
- LKG 1965–1971 – *Lietuvių kalbos gramatika*. T. I–II. Red. K. Ulvydas. Vilnius: „Mintis“.
- Markevičius, A., 2012. Kalbos dalių paribio problemos. *Acta Linguistica Lithuanica*, 67, p. 140–155. Prieiga: <<http://journals.lki.lt/actalinguisticalithuanica/article/view/985/1075>> [Žiūr. 2021 01 15].
- Pakerys, A., 1994. *Akcentologija: daiktavardis, būdvardis*. D. 1. Kaunas: „Šviesa“.
- Pakerys, J., 2016. Morphological adaptation of adjectival borrowings in modern Lithuanian. *Baltistica*, 51 (2), p. 239–269. Prieiga: <<http://www.baltistica.lt/index.php/baltistica/article/view/2273/2258>> [Žiūr. 2020 11 18].
- Paulauskienė, A., 2007. *Lietuvių kalbos morfologijos pagrindai*. Kaunas: „Technologija“.
- Pažūsis, L., 2009. Priesagos -inis būdvardžių ir priesagos -(in)iairieveiksmių aktyvizacija Šiaurės Amerikos lietuvių kalboje. In: *Šiaurės Amerikos lietuvių kalba: dvikalbystės sąlygojamų reiškinų tyrimai*. Vilnius: VU leidykla, p. 84–95.
- Ryklienė, A., 2000. Nauji nekaitomi žodžiai dabartinėje lietuvių kalboje. *Acta Linguistica Lithuanica*, 42, p. 22–32. Prieiga: <<http://journals.lki.lt/actalinguisticalithuanica/article/download/1265/1345>> [Žiūr. 2020 11 18].
- Skardžius, P., 1996. *Rinkiniai raštai. Lietuvių kalbos žodžių daryba*. T. 1. Vilnius: MELI.
- Urbutis, V., 1999. Adaptacinė afiksacija. In: *Lietuvių kalbos enciklopedija*. Red. K. Morkūnas. Vilnius: MELI, p. 15–16.
- Vaskelienė, J., Kučinskienė, R. 2012. Dabartinės lietuvių kalbos būdvardžių darybiniai sinonimai. *Žmogus ir žodis*, 14 (1), p. 153–161.
- Аванесов, Р. И., 1984. *Русское литературное произношение*. Москва: «Просвещение».
- РГ 1980 – *Русская грамматика. Фонетика. Словообразование. Морфология*. Т. 1. Ред. Н. Ю. Шведова. Москва: «Наука».